

Excursie Chinatown Den Haag

Component 1: De excursiegids

Voorjaar 2018

Universiteit Utrecht

Inhoud

Vooraf	4
De Tour.....	5
Introductie.....	6
Avenue Culinaire.....	7
City Mondial	8
Chinese poorten	9
Leger des Heils.....	11
Afro-Indian market.....	11
De Mescidi Aksamoskee.....	12
Joodse monument	14
Activiteit.....	15
Chinatown activiteit – vragen en antwoorden	16
Afsluiting	19
Praktische zaken	20
Kaart Chinatown Den Haag	22

Vooraf

Chinatown Den Haag is door haar totstandkoming en het verleden van de buurt een interessante locatie om een excursie te geven voor onder andere middelbare scholieren. Deze excursiegids is ontwikkeld door twee studenten Sociale Geografie en Planologie aan de Universiteit Utrecht als onderdeel van het honoursprogramma van de faculteit Geowetenschappen. De excursiegids is een aanvulling op het artikel uit het tijdschrift *De Geografie* met de titel *Waarom 唐人街?* (Waarom Chinatown?). Na wetenschappelijk onderzoek in het voorjaar van 2017 naar Chinatown Den Haag is deze excursiegids in voorjaar 2018 ontwikkeld om de opgedane kennis weider te verspreiden. Ook kan op deze manier een mooie vergelijking worden gemaakt met een eerder geschreven artikel over Chinatown Rotterdam (Excursie door een multiculturele straat: Rotterdams Chinatown revisited, *De Geografie*, juni 2015). Deze excursiegids is bedoeld voor docenten van de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Hiermee kunnen docenten van vakken zoals aardrijkskunde, geschiedenis of maatschappijleer hun leerlingen een inkijkje geven in de bijzondere, Aziatische sferen die 'gewoon' in Nederland te vinden zijn.

Het excursiemateriaal bestaat uit 3 componenten. Ten eerste deze excursiegids die de excursie tot in detail beschrijft en die gebruikt kan worden bij de voorbereiding van de excursie. Ten tweede de hand-out die door de docenten gebruikt kan worden tijdens de excursie zelf. Ten derde de activiteit die de leerlingen uitvoeren tijdens de excursie.

Wij wensen u veel plezier met de voorbereiding en natuurlijk met de excursie zelf!

Esli Severijn en Lieneke Stoop
Honours-studenten Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Geowetenschappen
Universiteit Utrecht

De Tour

De tour start op station Den Haag Holland Spoor. Dit is een goed beginpunt voor grote en kleine groepen vanwege de centrale ligging en de overzichtelijke situatie voor het station. Hier kunt u een kort introductie-praatje houden over het programma van vandaag. Mocht u de groep willen splitsen kunt u dat hier vast doen.

Introductie

We staan hier bij station Den Haag Holland Spoor. Dit station werd geopend in 1843 en is het oudste station van Den Haag. Vanaf hier begint de excursie door Chinatown. Net zoals wij zullen doen, lopen er iedere dag veel forensen en dagjesmensen de route van dit station richting het centrum van Den Haag. Deze route loopt dwars door Chinatown. Dit is een van de redenen waarom Chinatown Den Haag zo'n druk bezochte buurt is.

Nu kunt u vanaf hier de route beginnen te lopen richting Chinatown. U loopt de Stationsweg af. Deze straat zal na 550 meter overgaan in de Wagenstraat. Dit is ongeveer 10 minuten lopen. Vlak voordat u de gracht oversteekt en Chinatown binnenkomt, komt u langs De Avenue Culinair. Dit is een interessant initiatief om iets over te vertellen.

Avenue Culinaire

De Avenue Culinaire ligt net buiten de poorten van Chinatown Den Haag en maakt net als Chinatown deel uit van het programma City Mondial, dat als doel heeft om toerisme in Den Haag te bevorderen. Hierover later meer. De Avenue Culinaire omvat de straten Dunne Bierkade, Bierkade en Groenewegje (zie: kaart, dus onder andere de straat waar we nu zijn) en ligt langs een van de Haagse grachten. Aan de Avenue Culinaire zijn restaurantjes en cafés gevestigd die voedsel en dranken van over de hele wereld aanbieden.

AANRADER: dit is een leuke straat om met de hele groep na de excursie iets te eten.

U kunt nu de tour vervolgen naar City Mondial. Het hoofdkantoor van deze stichting ligt aan de overkant van de gracht aan de linkerzijde van de straat.

City Mondial

Op dit moment staan we voor het kantoor van City Mondial. Dit is een stichting die zorgt voor de marketing van de stad Den Haag. De stichting werd in 1999 opgericht door de gemeente Den Haag. Het hoofddoel van de stichting is om meer de stad Den Haag meer internationale bekendheid te geven en daarmee meer toeristen naar de stad te halen. City Mondial organiseert excursies en biedt informatie voor toeristen over de buurten in Den Haag. Onder andere Chinatown en Avenue Culinair zijn onderdeel van deze marketing. Het pand van City Mondial ligt nét buiten Chinatown.

AANRADER: Tegenwoordig heeft de zusterorganisatie van City Mondial, GA Den Haag, de taken van City Mondial overgenomen. Wanneer u van tevoren contact opneemt met deze stichting, is er een grote kans dat zij bereid zijn u uit te nodigen in het pand en een praatje te geven over hun stichting (zie gegevens GA Den Haag op laatste pagina).

Na dit bezoek aan City Mondial komt u na 50 meter in het echte Chinatown. De ingang is te herkennen aan de grote Chinese poort.

Chinese poorten

We staan nu aan het begin van het echte Chinatown. Zoals uit het praatje van City Mondial (wellicht) al is gebleken is Chinatown Den Haag opgezet door de gemeente met als doel Den Haag meer positieve internationale bekendheid te geven. Dit is anders dan in de andere Chinatowns in Nederland, die zich in Rotterdam en Amsterdam bevinden. Deze Chinatowns zijn meer 'organisch' ontstaan, wat inhoudt dat er eerst een Chinese gemeenschap was en dat de mensen het gebied Chinatown gingen noemen. In Den Haag heeft de gemeente hier een veel grotere rol in gespeeld. Zij heeft de buurt actief met een top-down beleid omgevormd tot Chinatown. Ze hebben Chinese lampionnen opgehangen, Chinese straatnaambordjes gemaakt, Chinese gezegden in de stoep gegraveerd en reclame gemaakt voor de 'Chinese' buurt. Ook de Chinese poort waar we nu voor staan is onderdeel van deze marketing.

Chinatown Den Haag is de enige Chinatown in Nederland met Chinese poorten. Deze poorten zijn een voorbeeld van de marketingstrategie van de gemeente Den Haag. De poorten zouden eind 2006 worden geplaatst, maar het duurde uiteindelijk tot in 2009 voordat de poorten werden geïntroduceerd. Dit wordt gedeeltelijk verklaard door de lange politieke procedure vooraf, maar ook omdat de poorten daar op de 'juiste' manier moesten worden geplaatst. Een beleidsmaker vertelde bijvoorbeeld dat experts uit China de manier moesten goedkeuren waarop de Chinese poort werd gebouwd voordat deze hier kon worden geplaatst, en dat kostte enige tijd.

Nadat u door de poort bent gelopen, bevindt u zich in de Wagenstraat, één van de twee hoofdstraten in Chinatown. Hier is een grote diversiteit aan etnische winkeltjes, maar ook het Leger des Heils is hier te vinden. Deze vindt u aan de rechterkant van de weg.

Leger des Heils

Naast de vele etnische winkeltjes en horecagelegenheden die er te vinden zijn in Chinatown, is er ook ruimte voor andere instituten. We staan nu bijvoorbeeld voor een vestiging van het Leger des Heils. Niet iedereen is blij met deze vestiging. Zo zijn er in het verleden protesten geweest over de renovatie van dit instituut, maar uiteindelijk kwam deze er toch. Een aantal bezoekers en bewoners heeft tijdens het onderzoek in 2017 aangegeven zich minder veilig te voelen door de aanwezigheid van de vestiging en het type mensen wat daardoor in Chinatown komt.

Even verderop in de straat, ook aan de rechterkant, zit de Afro-Indian market.

Afro-Indian market.

De Afro-Indian market is één van de vele etnische zaakjes in deze wijk. Zoals te zien is zijn niet alle winkels per se Aziatisch. Deze zaak is vooral gericht op mensen met een Afrikaanse, Zuid-Amerikaanse of Indiase achtergrond.

AANRADER: in het verleden heeft de eigenaar van de zaak een kleine presentatie gegeven aan een excursiegroep over de zaak en het leven als ondernemer in Chinatown Den Haag. Wanneer u hierin geïnteresseerd bent kunt u contact met de ondernemer opnemen, of beter nog, voor de excursies even de zaak inlopen om hiernaar te vragen.

Schuin tegenover de Afro-Indian market bevindt zich een moskee. Ook dit is een interessant punt om een kleine stop te maken.

De Mescidi Aksamoskee

We staan nu voor de Mescidi Aksemoskee. Dit gebouw is in 1844 geopend. Het was toen een synagoge voor de Joodse gemeenschap die tot de Wereldoorlogen in grote mate woonde in deze buurt. Hierover zo meer. Omdat er na de Tweede Wereldoorlog nauwelijks meer Joden in de buurt woonden, is de synagoge in 1975 gesloten. In dezelfde periode wilden de moslims graag een moskee openen in het gebied. Na een bezetting van de Turken van de gesloten synagoge en na onderhandelingen is de synagoge uiteindelijk verkocht. De synagoge is verbouwd tot de huidige moskee en heeft toen ook haar huidige naam gekregen.

AANRADER: de Moskee biedt zelf ook excursies aan op aanvraag.

Hierna kunt u de straat uitlopen naar de tweede Chinese poort.

De tweede Chinese poort markeert het einde van Chinatown. Hierna ligt een van de hoofdwinkelstraten van Den Haag, namelijk de Grote Marktstraat.

De tour gaat nu verder naar het Rabbijn Maarsenplein (vanaf de tweede poort linksaf De Gedempte Gracht in en vervolgens rechtsaf de Bezemstraat in). Hier bevindt zich een interessant

monument wat herinnert aan het feit dat Chinatown vroeger een grote Joodse buurt was.

Joodse monument

Zoals gezegd was Chinatown voor de Tweede Wereldoorlog een buurt waar voornamelijk Joden woonden (zo'n 17.000 mensen waren Joods). Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden zij op grote schaal gedeporteerd of moesten zij gedwongen onderduiken. Vrijwel alle Joodse fysieke elementen zijn inmiddels uit het straatbeeld verdwenen (zoals bijvoorbeeld de Joodse synagoge en de Joodse winkeltjes), maar middels excursies voor geïnteresseerden en met herdenkingsmonumenten wordt getracht het Joodse verleden in het huidige Chinatown levend te houden. Een van deze herdenkingsmonumenten is dit monument. Dit monument is geopend in januari 2018. Het Rabbijn Maarsenplein, waar we nu staan, was tot 1943 het hart van de Joodse buurt. Het plein is vernoemd naar een van de slachtoffers van de Holocaust. Het monument toont een deur die op een kier staat met 2 koffers ernaast. Dit staat symbool voor de deportatie. De 6 stoelen staan symbool voor de 6 miljoen vermoorde joden.

14

Dit was het theoretische gedeelte van de toer. Om de leerlingen ook actief de Chinese buurt beter te laten leren kennen is er een opdracht ontwikkeld.

Activiteit

Om Chinatown werkelijk goed te leren kennen, kunt u de groepjes de buurt in sturen met een opdracht. De groepjes bestaan uit zo'n 3 tot 5 leerlingen. Alle groepjes krijgen een formulier met vragen. Iedereen krijgt 45 minuten voor deze oefening. Om de vragen te kunnen beantwoorden is het de bedoeling dat de groepjes de buurt in gaan. Na de opdracht kunnen de leerlingen weer verzamelen op het Rabbijn Maarsenplein, waar u de winnaar bekend kunt maken. Om de winnaar te vinden kunnen de groepjes de antwoorden van elkaar nakijken door middel van uitwisseling van antwoordformulieren.

AANRADER: in de Grote Marktstraat zit een Aziatische Toko. Hier kan een (kleine) prijs voor het winnende groepje worden gekocht zoals bijvoorbeeld een bakje zeewier of spannend uitziende Aziatische koekjes. Uit ervaring blijkt dit altijd een leuke toevoeging te zijn van de activiteit.

Chinatown activiteit – vragen en antwoorden

Probeer het juiste antwoord op deze vragen te vinden. De groep met de meeste juiste antwoorden krijgt een prijs. Over 45 minuten verzamelen wij op het Rabbijn Maarsen plein, dit is het plein waar het Joodse monument gevestigd is.

1. Chinese gezegdes: hoeveel verschillende gezegdes zijn er te vinden in Chinatown en wat zijn deze?

Er zijn drie verschillende gezegdes in Chinatown:

- *De mens is van nature goed.*
  - *De ene generatie plant de boom, de andere geniet van de schaduw.*
  - *De weg waar over gesproken wordt is niet de juiste weg.*
2. Wat is de functie van de rode lantaren, vooral van die in de Gedempte Gracht?

De lantaren vormen een duidelijke afbakening van het Chinatown-gebied. Door het hele Chinatown-gebied zie je rode lantaarns twee aan twee. De vier bij vier rode lantaarns tonen het begin / einde van de Chinatown van Chinatown voor de Gedempte Burgwal.

3. Maak een lijst van alle symbolen die aantonen dat dit gebied een Chinatown is.

- *De straatnaamborden hebben een Chinese vertaling onder de Nederlandse naam*
- *De Chinese gezegden*
- *De poorten*
- *De rode lantaarns*

4. Stichting Ondernemers Chinatown is gelegen in Chinatown. Deze stichting is echter 'incognito', dat wil zeggen dat van buiten niet te zien is dat deze stichting in het pand is gevestigd. Probeer dit gebouw te vinden en maak een selfie ;-).

Het adres is Gedempte Burgwal 45, het groepje met de dichtstbijzijnde locatie krijgt hier een punt voor.

5. De meeste mensen die Chinatown Den Haag bezoeken, hebben de Nederlandse nationaliteit

- Waar
- Niet waar

Waar, uit een onderzoek uit 2017 bleek dat 73% van de bezoekers van Chinatown Nederlands was.

6. De meeste mensen die Chinatown Den Haag bezoeken, zijn inwoners van Den Haag.

- Waar
- Niet waar

Niet waar, uit hetzelfde onderzoek bleek dat 40% van de Haagse Chinatown-gangers daadwerkelijk in Den Haag woont.

7. De Chinese poorten zijn hier in Chinatown sinds 2006

- Waar
- Niet waar

Niet waar, het plan was om de poorten in 2006 te plaatsen maar het werd uiteindelijk 3 jaar uitgesteld.

8. 90% van de bezoekers in Chinatown vond de sfeer goed in 2017.

- Waar
- Niet waar

Waar (blijkt wederom onderzoek 2017).

Afsluiting

Als alle groepjes weer terug zijn op het Rabbijn Maarsenplein kunt u de antwoorden op de vragen kort bespreken en het winnende groepje bekend maken (dit laatste kunt u echter ook later op school doen, mocht hier geen tijd voor zijn op de dag zelf). Hierna kunt u nog kort reflecteren op de tour en de buurt Chinatown. Mogelijke vragen om over te discussiëren:

- Nu heb je een behoorlijke tijd in Chinatown doorgebracht. Denk je dat er een verschil is tussen de buurt waar we doorheen liepen toen we van Hollands Spoor naar Chinatown gingen en Chinatown zelf? Waarom komen er veel toeristen in de ene buurt, maar niet de andere?
- Is Chinatown wat je er van te voren van verwachtte? Heeft het je mening over Chinatown vooraf bevestigd? En voor mensen die er al eens waren geweest, zien ze het nu anders?

Praktische zaken

Contact:

- Den Haag Holland Spoor
Stationsplein 41, 2515 BV, Den Haag
- GA Den Haag
Wagenstraat 193, 2512 AW Den Haag
info@gadenhaag.nl
070 747 0102
- Avenue Culinair
Dunne Bierkade, Groenewegje, Wagenstraat
- Afro-Indian Market
Wagenstraat 64, 2512 AX Den Haag
- Moskee Mescidi-Aksa
Wagenstraat 103, 2512 AS Den Haag
info@hdmescidiaksa.nl

Voor vragen over de excursieopzet:
Lieneke Stoop, lieneke2010@gmail.com
Eslise Severijn, esliseverijn@outlook.com

Belangrijk voor de gids:

- ✓ Op tijd contact opnemen met instanties waar u tijdens de excursie langs zou willen.
- ✓ Contactgegevens van instanties tijdens de excursie bij de hand hebben.
- ✓ Geprinte opdrachten + kaarten (1 exemplaar per groepje van 4).
- ✓ Een prijs voor het winnende groepje.
- ✓ Zorg dat de leerlingen zelf een pen meenemen.
- ✓ Een horloge om de tijd in de gaten te kunnen houden.

Let op! Chinatown Den Haag is vrij smal en kan 's middags en in het weekend druk zijn. Houd hier rekening mee door de excursie bijvoorbeeld 's ochtend te geven. Ook kan het handig zijn om de rondleiding in meerdere groepen te geven.

Veel plezier!

Kaart Chinatown Den Haag

